

Εμφιαλωμένο Νερό και Κατώτατος Μισθός

15^η Ιουλίου 2014

Στα πλοία που μας πάνε στα νησιά η τιμή του μικρού εμφιαλωμένου νερού ελέγχεται από το κράτος και περιορίζεται στα πενήντα λεπτά. Πριν αρχίσει αυτή η «διατίμηση», όπως θα θυμάστε, οι καντίνες των πλοίων πουλούσαν το μπουκαλάκι νερού μέχρι και δύο ευρώ, εκμετελλεούμενοι την μονοπωλιακή τους θέση στη μέση του πελάγου.

- Ερώτημα: Όταν το κράτος παρενέβη, θεσπίζοντας ελάχιστη τιμή τα πενήντα λεπτά, τι συνέβη στην ποσότητα των μπουκαλιών που προσέφεραν προς πώληση οι καντίνες των πλοίων;
- Απάντηση: Υπερδιπλασιάστηκε!

Αυτό καλό είναι να το θυμούνται όσοι θεωρούν δεδομένο ότι η επιβολή κατώτατου μισθού μειώνει αναγκαστικά και «φυσιολογικά» τις θέσεις εργασίας – την ποσότητα της απασχολούμενης εργασίας. Ας δούμε πως σχετίζεται ο κατώτατος μισθός με την τιμή των πενήντα λεπτών για το εμφιαλωμένο νερό.

Όταν δεν υπάρχει ανώτατο πλαφόν τιμής του εμφιαλωμένου νερού, η καντίνα του πλοίου, γνωρίζοντας ότι δεν έχει ανταγωνιστή, και προσπαθώντας να μεγιστοποιήσει το κέρδος της, έχει κάθε λόγο να μειώσει την προσφορά μπουκαλιών μερού – να πουλάει λιγότερα από αυτά που θα πούλαγε στην τιμή των πενήντα λεπτών. Γιατί να δημιουργήσει αυτή την τεχνητή έλλειψη προσφερόμενων μπουκαλιών; Επειδή αυτή η τεχνητή έλλειψη αυτομάτως δημιουργεί συνθήκες που θυμίζουν πλειστηριασμό μεταξύ των αγοραστών, με αποτέλεσμα κάποιοι επιβάτες να είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν δύο και τρία ευρώ το μπουκάλι. Πόση τεχνητή έλλειψη συμφέρει την καντίνα να δημιουργήσει; Η απάντηση είναι: Όση απαιτείται ώστε η τιμή να πάει σε εκείνο το επίπεδο που μεγιστοποιεί την διαφορά μεταξύ της τιμής αυτής που χρεώνει η καντίνα και της τιμής που πληρώνει στον προμηθευτή της για να αγοράσει το κάθε μπουκάλι πριν σαλπάρει το πλοίο.

Όταν λοιπόν επικρατούν μονοπωλιακές συνθήκες σε ένα πλοίο, ή σε μια αγορά, τότε η επιβολή πλαφόν «απελευθερώνει» την καντίνα από το «πρότζεκτ» της δημιουργίας τεχνητής έλλειψης καθώς η τιμή δεν μπορεί να ανέβει, νόμιμα, πάνω από τα πενήντα λεπτά όση τεχνητή έλλειψη και να δημιουργηθεί. Αποτέλεσμα είναι να πουλιέται πολύ εμφιαλωμένο νερό – για την ακρίβεια, όσα μπουκάλια θέλουν οι καταναλωτές προς πενήντα λεπτά το ένα.

Προσέξτε ότι το πλαφόν όχι μόνο προστατεύει τους καταναλωτές από την εκμετάλλευση της καντίνας αλλά και επαναφέρει την αποτελεσματικότητα που χάθηκε λόγω μονοπωλιακής θέσης της καντίνας: αύξησε δηλαδή την ποσότητα του εν λόγω αγαθού που διακινείται, αυξάνοντας έτσι την συνολική «ωφέλεια» τόσο των καταναλωτών όσο και των παραγωγών εις βάρος της φιλοδοξίας της

καντίνας να βγάλει μονοπωλιακά υπερκέρδη (τα οποία, έτσι κι αλλιώς, υπολείπονται της συνολικής «κοινωνικής» ωφέλειας που επέφερε το πλαφόν).

Κάτι αντίστοιχο ισχύει και στην αγορά εργασίας όταν ο εργοδότης έχει μονοπωνιακή ισχύ επί των εργαζόμενων. Έστω μια επιχείρηση αντίστοιχη της καντίνας του πλοίου, π.χ. εταιρείας που δραστηριοποιείται σε κλάδο ή κωμόπολη όπου άλλος εργοδότης δεν υπάρχει είτε λόγω της κρίσης είτε λόγω της εξειδίκευσης των εργαζόμενων.

Αν δεν υπάρχει πλαφόν για τον μισθό, ο εργοδότης έχει κάθε λόγο να κάνει ό,τι έκανε και η καντίνα του πλοίου με τον μισθό: να μειώσει την ποσότητα (απασχολούμενης εργασίας αυτή την φορά, αντί εμφιαλωμένου νερού) για να οδηγήσει την «τιμή» (τον μισθό, αντί για την τιμή του νερού) στο επίπεδο που συνάδει με το μέγιστο κέρδος της εταιρείας.

Με απλά λόγια, οι εργοδότες με δεσπίζουσα θέση στον κλάδο ή στην τοπική κοινωνία (π.χ. αλυσίδες φαστ φουντ, τράπεζες, μεγάλες αλλά και μεσαίες επιχειρήσεις των οποίων οι υπάλληλοι θα έχουν μεγαλύτερο πρόβλημα να βρουν δουλειά, αν απολυθούν, απ' ότι η εταιρεία τους θα έχει να τους αντικαταστήσει) έχουν κάθε κίνητρο να συμπιέζουν τις θέσεις εργασίας τους ώστε να συμπιέζεται παράλληλα και ο μισθός, σε επίπεδα που μεγιστοποιούν τα κέρδη τους. Ένας κατώτατος μισθός, σωστά επιλεγμένος, «απελευθερώνει» τις επιχειρήσεις από αυτό το «πρότζεκτ» (συμπίεσης των μισθών) και τους επιτρέπει να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας.

Εν συντομία,

- Όπως ακριβώς η μονοπωλιακή καντίνα τείνει να δημιουργεί τεχνητή έλλειψη εμφιαλωμένου νερού (ώστε να ανεβάσει την τιμή του στο επίπεδο όπου μεγιστοποιούνται τα κέρδη της), έτσι και ο μονοπωνιακός εργοδότης δημιουργεί τεχνητή έλλειψη θέσεων εργασίας (για να ρίξει τον μισθό στο επίπεδο όπου μεγιστοποιούνται τα κέρδη του).
- Όπως ακριβώς το πλαφόν στην τιμή του νερού βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της αγοράς νερού, αυξάνοντας την ποσότητα εμφιαλωμένου νερού που διακινείται, έτσι και ο κατώτατος μισθός αυξάνει τις θέσεις εργασίας και βελτιώνει την αποτελεσματικότητα του μέρους της αγοράς εργασίας όπου οι εργοδότες διαθέτουν μονοπωνιακή ισχύ, σε κάποιο βαθμό, απέναντι στους εργαζόμενους.

Και πως μπορούμε να επιλέξουμε τον κατώτατο μισθό έτσι που να μεγιστοποιηθεί η απασχόληση στην πιο πάνω περίπτωση; Το ερώτημα είναι ακριβώς το ίδιο με εκείνο που αντιμετώπισε η πολιτεία όταν αποφάσισε για την τιμή διατίμησης του εμφιαλωμένου νερού στα πλοία. Αν έθετε τιμή κάτω του κόστους του κάθε μπουκαλιού (π.χ. πέντα, αντί για πενήντα, λεπτά), τότε η «αγορά» θα κατέρρεε. Τα πενήντα λεπτά, αντίθετα, αφήνουν ένα σεβαστό ποσοστό κέρδους στην καντίνα (η οποία τα προμηθεύεται το πολύ προς τριάντα

λεπτά το μπουκάλι) και φαίνεται να επαναφέρουν την αποτελεσματικότητα στην αγορά. Κάτι αντίστοιχο απαιτείται και στην αγορά εργασίας όπου οι εργοδότες διαθέτουν μονοψωνιακή ισχύ απέναντι στους εργαζόμενους: ώστε να αυξήσει ο κατώτατος ωριαίος μισθός την απασχόληση θα πρέπει να μην ξεπερνά την αξία που παράγει ο μέσος εργαζόμενος ανά ώρα και ίσως να υπολείπεται λίγο αυτής. Τότε, η επιβολή του κατώτατου μισθού όχι μόνο δεν θα βλάψει την απασχόληση και την αποτελεσματικότητα αλλά, όπως και στην καντίνα του πλοίου, θα την ενισχύσει.

Πέραν του ότι ένας κατώτατος μισθός αυξάνει την απασχόληση εντός ισχυρών επιχειρήσεων (που διαθέτουν την ικανότητα να επιρρεάζουν τους μισθούς μειώνοντας τις θέσεις εργασίας που προσφέρουν), έχει κι άλλα αποτελέσματα στο σύνολο της οικονομίας: Όταν, π.χ., ένας ξένος επενδυτής, με σχετική οικονομική άνεση, αναρωτιέται τι μισθό να προσφέρει στην ρεσεψιονίστ ή στον επιστάτη της επιχείρησης, ρωτά να του πουν ποιος είναι ο κατώτατος μισθός στην χώρα – και προσδιορίζει ανάλογα και τον μισθό που προσφέρει (ακόμα κι αν προσφέρει περισσότερα από τον κατώτατο μισθό). Η αύξηση του κατώτατου μισθού, λοιπόν, έχει ως αποτέλεσμα την δυσανάλογη αύξηση των συνολικών εισοδημάτων των μισθωτών, κάτι που αυξάνει την συνολική ζήτηση στην οικονομία έτσι που να ωφελούνται όλοι οι επιχειρηματίες – μεγάλοι και μικροί, ακόμα κι εκείνοι που είναι πολέμιοι του κατώτατου μισθού.

Να γιατί ένας αξιοπρεπής κατώτατος μισθός δεν αιτιολογείται μόνο στην βάση της κοινωνικής δικαιοσύνης και του αγώνα εναντίον του εργασιακού μεσαίωνα αλλά αποτελεί προαπαιτούμενο για την αποτελεσματικότητα, την απασχόληση και την ευρωστία της κοινωνικής οικονομίας στο σύνολό της.

Κάποιοι θα πουν, σωστά και εύλογα, ότι στον καιρό της κρίσης, και σε μια οικονομία χιλιάδων μικρών επιχειρήσεων που δεν «βγαίνουν» και που αδυνατούν να καταβάλουν τον κατώτατο μισθό, το ΙΚΑ κλπ, όλα τα πιο πάνω είναι άνευ σημασίας, καθώς αφορούν τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι οποίες δύνανται να πληρώνουν τον «βέλτιστο» κατώτατο μισθό – αυτό αν δεν κάνω λάθος είναι το επιχείρημα εκείνων, όπως ο κ. Θάνος Τζήμερος (βλ. πρόσφατο άρθρο του στο protagon), που ζητούν την κατάργηση του κατώτατου μισθού.

Το μέγα ερώτημα, που προκύπτει από τα πιο πάνω, είναι το εξής: Μπορεί να επιβληθεί, αποτελεσματικά, ο ίδιος κατώτατος μισθός σε μια διυδική αγορά εργασίας, όπου οι μικρές επιχειρήσεις ζουν σε άλλο σύμπαν από τις μεγαλύτερες; Προφανώς όχι, καθώς οι «μικροί» (που δεν έχουν καμία μονοπωλιακή ή μονοψωνιακή ισχύ) είτε θα αναγκαστούν να κλείσουν είτε να πληρώνουν μαύρη εργασία, καταστρατηγώντας τον κατώτατο μισθό που αυξάνει την απασχόληση των «μεγαλύτερων».

Δύο είναι οι εν δυνάμει λύσεις σε αυτό το πραγματικό, καυτό πρόβλημα – καθώς οι απώλειες θέσεων εργασίας από τους «μικρούς» πολύ δύσκολα θα

αναπληρωθούν στην Ελλάδα από τις νέες θέσεις εργασίας που θα δημιουργήσουν οι «μεγάλοι» λόγω του κατώτατου μισθού:

Πρώτη λύση είναι να ισχύει διαφορετικός κατώτατος μισθός ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης.

Δεύτερη λύση, την οποία προκρίνω, είναι να μην υπάρχει καθόλου μισθός στις μικρές επιχειρήσεις που δεν μπορούν να καταβάλουν τον ένα και μοναδικό κατώτατο μισθό. Και τι να υπάρχει στην θέση του; Ισότιμη διανομή των κερδών μεταξύ όλων όσων εργάζονται στην επιχείρηση. Π.χ. εάν ο κ. Μήτσος, που έχει ένα συνεργείο, δεν μπορεί να πληρώνει τον τεχνίτη του τον κατώτατο μισθό, τότε να μην του δίνει μισθό αλλά να μοιράζονται πενήντα-πενήντα ό,τι χρήματα μείνουν στο ταμείο στο τέλος του μήνα αφού πληρωθούν όλα τα κόστη και οι φόροι.